DYNAMIT

Alfred Nobel drömde om att hans uppfinning dynamiten skulle sätta stopp för alla krig. Den drömmen gick inte i uppfyllelse, men dynamiten blev 1900-talets mest kända sprängämne och krutets kraftigare ersättare. Det användes inom gruvnäringen, vid byggandet av infrastruktur och andra stora byggprojekt och gjorde sin uppfinnare både rik och berömd. Huvuddelen av Nobels förmögenhet, 31 miljoner kronor, lades i en fond vars avkastning årligen delas ut på hans dödsdag den 10 december, till de forskare »som under det förlupne året hafva gjort mensklighetен den största nytta».

Dynamitens historia börjar 1846, när nitroglycerin upptäcks av den italienske kemisten Ascanio Sobrero. Han framställde nitroglycerin genom att droppvis tillsätta glycerin till en blandning av svavelsyra och salpetersyra. Sobrero fick fram en färglös oljig vätska med stor sprängkraft. Nitroglycerin är känsligt för kraftiga slag och kan självantända vid 180°C.

Alfred Nobel hörde talas om nitroglycerin i början av 1850-talet. Han och hans far Immanuel Nobel började experimentera med rent nitroglycerin och blandningar av nitroglycerin och krut. Under sina experiment med nitroglycerin uppfann Alfred Nobel också en tändhatt, som fick sprängämnet att explodera.

Immanuel Nobel och Alfred Nobel startade företaget Nitroglycerin AB 1864. En våldsam explosion inträffade 1864 i fabriken i Heleneborg i utkanten av Stockholm. Alfred Nobels yngre bror Emil Nobel och ytterligare fem personer omkom i explosionen. Efter tragedin drog Immanuel Nobel sig tillbaka.

Men Alfred Nobel gav inte upp. Han ville blanda nitroglycerin med något ämne som skulle göra nitroglycerinet mindre stötkänsligt och mer stabilt. Han gjorde många försök på sin fabrik nära Hamburg i Tyskland. Nobel provade bland annat kol, sågspån och cement, men ingenting fungerade. Till slut provade han att blanda in kiselgur, en jordart som mestadels består av kiseloxid, som fanns i stora mängder vid floden Elbes stränder. Han fick fram en formbar deg, stabil och sprängkraftig. Sprängämnet döptes till dynamit, efter det grekiska ordet dynamis som betyder kraft. Alfred Nobel tog patent på dynamiten 1867.

Dynamiten kom att bli mycket viktig inom flera näringar. Det var det första kraftiga sprängämnet som var relativt lätt att hantera. Dynamit användes för att färdigställa den första stora tunneln genom Alperna, som byggdes under åren 1857–1871. Det nya sprängämnet började också användas för militära syften, bland annat under det rysk-japanska kriget (1904–1905).

Idag har dynamiten ersatts av moderna sprängämnen. Nitroglycerin är ett farligt ämne att tillverka och förvara. Dagens sprängämnen innehåller därför dinitroglykol, som är billigare och säkrare, eller andra ämnen som ersätter nitroglycerin. Den vanligaste »moderna dynamiten» i Sverige är Dynamex. Idag tillverkas ingen dynamit i Sverige.

Robert Forsbergs Agentur och Kommissionslager hade utställningslokal i centrala Stockholm, där bland annat kaminer från Skoglund & Olsons Gjuteri o. Mek. Verkstad i Gävle visades och såldes. Reklamtryck från 1897. I Tekniska museet finns mycket material om kakelugnar, däribland några av Carl Johan Cronstedts ritningar.